

ANEKNOTE:

Ingrid Janssen:

"Bij iedere training vragen we de cursisten tijdens de training goed naar elkaar te kijken. Als je iets positiefs ziet bij de ander, dan mag je dat op een gekleurd briefje schrijven en dichtgevouwen aan de ander geven. Op die manier verzamel je als cursist complimenten, voor hen zijn het kleine schatten. Tijdens één van onze trainingen waren opeens alle briefjes op en overall lagen gekleurde stapeltjes bij stralende gezichten."

CURSUSDATA

Oriëntatiecursus NL:

- 5 en 11 november 09
- 4 en 5 maart 2010

Basiscursus NL:

- 25 / 26 november 09
- 14 en 15 april 2010

Verdwalen in verandering:

- In ontwikkeling

Leiderschap en communicatie

- Medio 2010

Het jaar van de olifant en de kat

"Wat? Wat zeiden ze?¹ Ha, leuk!" Ingrid zit op het puntje van haar stoel te luisteren. Om ons heen hoor je bouwgeluiden. Haar boerderij gaat dienst doen als cursuslocatie. Als ik naar buiten kijk, zie ik landerijen en paarden. Op het pad komt Jacqueline ontspannen naar ons toe lopen. Ze kijkt geamuseerd naar Ingrid en vult haar aan waar nodig. Voor me zit een bijzonder duo in een even bijzondere omgeving. Ingrid en Jacqueline zijn het afgelopen jaar gestart met het ontwikkelen en geven van trainingen op het gebied van Natuurlijk Leiderschap. Hun inspiratie halen ze in de eerste plaats uit de natuur, maar ook uit de cursisten en uit elkaar. In de natuur zijn veel voorbeelden van goed leiderschap te vinden. Ze omschrijven zichzelf als een gevoelige olifant en een kat die als twee zwaluwen aan hun nest hebben gebouwd. Na een jaar ligt het fundament er en nu gaan ze verder bouwen.

Drijfveren

Jacqueline: "Weet je, jij noemt ons een bijzonder duo, maar voor ons voelt dat ook zo. Ik ben wat introverter dan Ingrid en reageer vrij secundair. Zij is extravert en gebruikt vaak verhalen en metaforen. Beiden werken we al jaren als leidinggevende in het onderwijs. Daarnaast is er een boeiende klik, we vullen elkaar mooi aan. Dat krijgen we ook terug van cursisten."

Ingrid: "Ja, maar naast dat heb je natuurlijk je eigen drijfveren. Ik vind dat er te weinig goede leidinggevers zijn in het onderwijs. En jij, Jacqueline, haalt je plezier uit

cursisten die inzicht hebben gekregen in hun eigen kunnen op het gebied van leiderschap. Wat er beter kon dit jaar? Ach, het kan altijd beter." Ingrid vertelt verder. "We hebben een goed jaar gehad. We hebben mooie trainingen ontwikkeld en zeer positieve feedback gekregen. Naast onze vaste baan als schoolleider hebben we 30 cursisten getraind, 86 broodjes gesmeerd, 101 koppen koffie geschonken en 60 uur lesgegeven. In ons tweede jaar gaan we ons materiaal beter vormgeven en deze mooie cursuslocatie afbouwen. Daarnaast willen we meer cursussen op maat gaan maken. Doordat we zelf op elk niveau in het onderwijs gewerkt hebben, kennen we de praktijk en weten we wat er speelt. Dat kunnen we in onze trainingen gebruiken. Bijvoorbeeld in een training 'verdwalen in verandering'. Ik zou het heel leuk vinden als we door een directeur van een school gebeld worden met de vraag of we met hen willen brainstormen over een training die hen helpt bij datgene waar ze tegen aan lopen."

Waarom NL

Tijd voor de laatste vraag. Waarom moeten cursisten voor jullie kiezen en niet voor alle andere aanbieders? Jacqueline staat op en loopt naar het raam: "Kijk eens naar deze omgeving. De natuur is zichtbaar, bruikbaar en herkenbaar. Dit gebruiken wij in onze cursussen. De natuur gebruiken we als bron, maar het gaat bij ons ook om natuurlijk, dus authentiek, leiderschap. En wij komen uit de praktijk, waardoor we de vragen waar cursisten mee komen direct herkennen. Aan het eind van de cursus geven we iedere cursist een persoonlijke feedback, op papier. Met daarin meegenomen een advies over de ontwikkeling van zijn of haar leiderschapskwaliteiten en mogelijke vervolgstappen."

¹cursist: "Ingrid en Jacqueline zien er niet uit als trainers die managementcursussen geven. Daar moest ik aan wennen. Maar het maakt ze juist zeer natuurlijk en toegankelijk."

Boekentips NL

GUNG HO van Ken Blanchard

Persoonlijke betrokkenheid van medewerkers is in elk bedrijf onbetaalbaar. Maar hoe krijg je je mensen zo gemotiveerd en enthousiast dat ze zich volledig inzetten voor het succes van hun organisatie?

Het antwoord ligt besloten in de drie eenvoudige principes van Gung Ho, principes die iedere manager kan navolgen. Het boek is

geschreven voor elke manager die weet dat de inzet van zijn mensen onbetaalbaar is.

www.managementboek.nl

Van Vree's Vergaderwijzer

Een zeer praktisch boekje. Je kunt het direct gebruiken bij vrijwel elke vergadering.

Volkskrant: Een adembenemende exercitie. Van Vree heeft vrijwel alles over vergaderen

verzameld en heeft er duidelijk plezier in om over zijn verzameling te vertellen.

Website
'Schoolmanagementtotaal.nl':

Voorzitters van vergaderingen van schoolteams kunnen hun voordeel doen met deze suggesties.

Bestellen? Stuur een mail naar: vergaderwijzer@vergaderwijzer.nl

*"In gesprek met
Bas Koster van
Schoter
Scholengemeen-
schap in Haarlem,
Annemiek Ziessen
van het
Calandlyceum in
Amsterdam en Ivo
Jansen van de
scholengemeen-
schap Panta
Rhei."*

Cursisten aan het woord

Bas Koster

"Met de vraag of ik meer managementtaken op me kon nemen, begon ik mijn zoektocht. Ik kan het wel, maar vind ik het ook leuk? Tijdens de cursus kon ik daar uitgebreid mee stoeien. De cursus was heel persoonlijk, veel persoonlijke feedback en tijd om de zaken op een rijtje te zetten. Je komt in korte tijd veel te weten over je eigen mogelijkheden en wat het inhoudt om leidinggevende te zijn. Door de oefeningen kwam ik er achter dat ik het werk wat ik nu leuk vind, veel minder kan doen als ik leidinggevende ben. Voorlopig haal ik toch veel meer voldoening uit mijn huidige werk als leraar wiskunde, theatermaker en marketingadviseur. Daarom een zeer nuttige cursus voor mij."

Ivo Jansen

"Toevallig heeft een vriend van mij de cursus ook gedaan. We vinden het beiden een echte aanrader. Wel wat aan de korte kant, we wilden eigenlijk nog meer diepgang. Toch heeft het me wel verder gebracht. Ik wilde meer gaan doen met leidinggeven, maar ik kwam er daar achter dat ik niet alle aspecten leuk vind. Zoals vervanging regelen bij ziekte of het uitpraten van vechtpartijtjes. Een goede oefening voor mij was het interviewen van een andere cursist over zijn beweegredenen. Daardoor werd mijn eigen motivatie ook duidelijker. Ik heb nu meer rust. Ik coördineer een internationale schakelklas en ben daarnaast nog leraar Nederlands."

Annemiek Ziessen

"Ik ben pas sinds kort afdelingsleider en ik had behoefte aan gereedschap. Hoe pak je bijvoorbeeld een functioneringsgesprek aan of hoe spreek je collega's aan op hun gedrag. Ingrid en Jacqueline speelden daar goed op in. Ze zijn heel flexibel en hebben veel onderwijs know how. We konden zelf casussen aanleveren. Aan hun scherpe analyses en adviezen heb ik veel gehad. Vóór de cursus deed ik veel op intuïtie, door de rollenspellen en de cursus in zijn geheel heb ik meer zelfvertrouwen gekregen. De combinatie met de natuur vond ik inspirerend, dat kwam ook omdat ik even totaal uit mijn dagelijkse omgeving werd gehaald."

Een goede manager doet de dingen goed,
een goede leider doet de goede dingen.

Nieuwe website online

Kom naar de nieuwe website!

Sinds begin september is de nieuwe website online. Met natuurlijk informatie over alle cursussen en wanneer ze beginnen. Maar ook foto's, tips, links naar interessante sites en reacties van cursisten.

Nieuws

Ingrid en Jacqueline zijn hard bezig om een cursus Natuurlijk Leiderschap te ontwikkelen voor geïnteresseerden die niet uit het onderwijs komen. Binnenkort kunt u hier meer over lezen op de website.

Reactie Joost van het Kaar

"Al een tijdje liep ik met de vraag rond of leidinggeven wat voor mij is. Op scholen zijn er veel kansen om naast het lesgeven ook andere taken en functies te vervullen. Wat wil ik nu was de hoofdvraag waarmee ik de cursus startte.

In twee dagen is mij duidelijk geworden wat leiding geven nu inhoudt en welke rollen hier bij passen. Maar veel belangrijker, er

is schot in de zaak gekomen op de vraag van wat ik nu wil.

In twee dagen krijg je veel bagage mee, maar ook veel vragen. Het is een cursus die blijft hangen omdat hij zo persoonlijk is. In een kleine groep ben je heel intensief met jezelf bezig. Het resultaat was verbluffend. Dank je wel."

Verbouwing in volle gang

Op de eerste dag van de zomervakantie is de aannemer begonnen met het realiseren van onze bouwplannen.

Inmiddels zijn we twee maanden verder en beginnen de contouren goed zichtbaar te worden. In onze prachtige oude schuur staan de muren al, het is goed te zien hoe elke ruimte er uit komt te zien.

Eigen voorzieningen

In december is de aannemer klaar, wij gaan daarna alles afwerken en inrichten. De natuur is ook hierbij onze inspiratiebron, dat zal niemand verbazen. Als alles volgens planning verloopt, kunnen we begin 2010 gebruik maken van onze eigen voorzieningen. Natuurlijk Leiderschap beschikt dan over een eigen lesruimte, een

activiteitenruimte, doucheruimte en toiletten, een gastenverblijf en een kantoor annex receptie. Buiten beschikken we over een vuurplaats, een picknickplaats en paardenfaciliteiten (verlichte rijbak, winter paddock en weides).

Feestje

In de zomer van 2010 geven we een feestje! In de bedrijfsruimte zijn dan gevestigd: Natuurlijk Leiderschap, Natuurlijk Paardleiden en Lezen Natuurlijk. Tijdens de 'formele' opening geven we een aantal bijzondere workshops.

Managementtips uit de natuur

De natuur is je leeromgeving

- In een troep ganzen zit meerwaarde...
- Als je verdwaald bent kun je inzoomen en uitzoomen
- Hoge bomen vangen veel wind, achter een brede stam is het lekker luw
- Symbiose is een resultaatgerichte relatie
- Een natuurramp is vaak heel vruchtbaar
- In de natuur vloeken kleuren niet, alles past bij elkaar
- Eekhoorns denken vooruit, zij maken een wintervoorraad
- Bladeren vallen niet voor niets
- Als je zaait, ook oogsten en vieren!
- De bodem bepaalt het wortelstelsel

Leren met daadkracht

Het Calandlyceum is een schoolgemeenschap met de richtingen Gymnasium, vwo (atheneum), havo en vmbo-T. Sinds dit jaar hebben ze er een unieke opleiding bij: het Technasium. Daarmee zijn ze de eerste school in Amsterdam met een Technasium. De school zelf is ambitieus, maar dat vragen ze ook van de leerlingen. Leerlingen spreken ze aan op talent, belangstelling en ambitie. Zowel tijdens de lessen als daarbuiten worden leerlingen uitgedaagd hun grenzen te verleggen. Leren met daadkracht daar staan ze voor. Directeur van deze ambitieuze school is Liesbeth van Gils. Afgelopen jaar hebben twee van haar afdelingsleiders de training Basisoriëntatie Natuurlijk Leiderschap gevolgd.

Liesbeth: "Binnen ons team van zeven afdelingsleiders hebben we twee nieuwe leidinggevendenden. Zij wilden zichzelf als leidinggevende beter leren kennen. Omdat ik Ingrid en Jacqueline al langer ken, heb ik de cursus Basisoriëntatie Natuurlijk Leiderschap aangeraden. Ik heb veel vertrouwen in de capaciteiten van de beide vrouwen. Mijn collega's waren zeer tevreden over de cursus. Ze vonden het verrijkend en hebben merkbaar meer zelfvertrouwen gekregen. Ik vond ze al goed, maar nu zijn ze nog beter. Ze hebben meer inzicht gekregen in hun eigen functioneren en kunnen dat goed in de praktijk toepassen.

Ik hoorde dat ze het wel jammer vonden dat het

maar één dag was en dat ze maar met zijn tweeën waren. Ze vonden het wel fijn dat ze van dezelfde school waren, maar ze hadden graag input van anderen gehad, omdat je daar zoveel meer van kunt leren. Volgens mij is de cursus normaal twee dagen, maar omdat er maar twee cursisten waren, hebben ze de tijdsduur aangepast.

Wat ik zelf als directeur erg leuk en nuttig vind is de opdracht die ze mee naar huis krijgen: schrijf een brief aan de directeur en vertel haar wat je geleerd hebt. Heel positief!"

"Ik denk dat er binnen het onderwijs veel behoefte is aan cursussen van bijvoorbeeld 3x2 dagen, zodat er tussendoor tijd is voor reflectie."

Test managementrollen

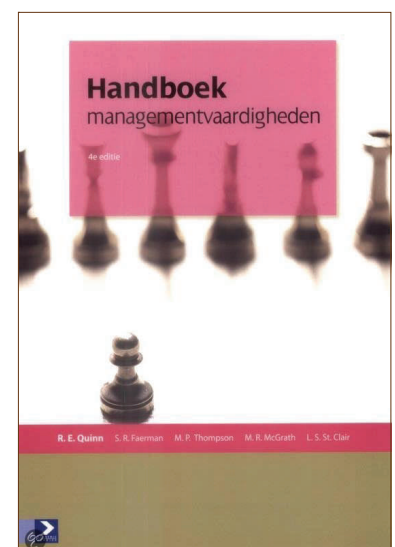
Robert Quinn heeft een achttal managementrollen onderscheiden die nodig zijn in een bedrijf. De rollen zijn verdeeld over twee assen: intern/extern en flexibel/gestructureerd. Op basis van deze acht rollen kun je kijken welke rol van nature bij jou past. De test geeft je de mogelijk-

heid te onderzoeken welke rollen jij (nog) niet vervult. Op basis van deze analyse kan je kijken of je je ook in een andere rol wilt ontwikkelen, danwel een aanvullende manager of assistent zoekt om die rol in te vullen.

Deze test geeft een beeld van de rollen die je nu als

manager vervult.

www.ervaar.nl/jezelf

Natuurlijk Leiderschap

Mr. J.B. Kanweg 20
9439 TG Witteveen
06-20968687
natuurlijk.leiderschap@gmail.com

Natuurlijk Leiderschap is opgericht met een drive. Deze drive bestaat uit twee belangrijke delen. Allereerst willen we mensen laten zien wat leiderschap betekent, zodat gezocht kan worden naar de leider in de mens. Aan de andere kant willen we dat leidinggevendenden kijken naar het potentieel dat ze in huis hebben en de leiders leren herkennen. Met maar één doel: bezielende leidinggevendenden op de juiste plek krijgen.

Wij bieden cursussen, trainingen en coaching op het gebied van Natuurlijk Leiderschap. Waarbij de natuur staat voor een natuurlijke omgeving, voor een natuurlijk karakter en natuur als logica. Geïnteresseerd? Bel of mail voor een vrijblijvend gesprek of schrijf je in voor een cursus. Zie voor meer informatie: www.natuurlijkleiderschap.nl

Verdwalen

kompas. Misschien is er zelfs een oriëntatie vooraf nodig. In elke loopbaan komt er wel een moment waarop je vaststelt dat je verdwaald bent...

Veranderingsproces

Wat doe je dan als je in de natuur bent? De antwoorden op die vraag kun je vertalen naar een crisis tijdens een veranderingsproces: stil gaan staan, bedenken wanneer je nog wel de weg wist, herkenningspunten zoeken, een hoog uitzichtpunt zoeken en aanwijzingen van de zon of je kompas gebruiken. In een organisatie werkt het precies zo. Als een proces vastloopt, maak dan pas op de plaats en stel jezelf de vraag: 'Waar ben ik de verkeerde weg ingeslagen?' Je hebt ijkpunten nodig, overzicht en een kompas. Ga op zoek naar deze ijkpunten. Dit zijn bijvoorbeeld sleutelfiguren in je organisatie of je leidinggevende. Navigeer met je kompas

(dit zijn vaak de missie en visie van een organisatie) en je eigen intuïtie. Doorhollen brengt je alleen maar verder op een dwaalspoor.

Dieren als spiegel

Een andere situatie waarbij de natuur leidraad kan zijn is in overlegsituaties. De persoonlijkheden van de betrokken mensen kun je vergelijken met dieren. Fabels dragen veel verschillende karakters aan. Ze geven door middel van dieren inzicht in kwaliteiten, irritaties en valkuilen. Zo is bijvoorbeeld de Fabeltjeskrant een vrolijke bron van vergelijkingsmateriaal. Het kan heel verhelderend zijn wanneer je anderen en jezelf vanuit zo'n gezichtspunt bekijkt. Bij de verschillende persoonlijkheden wordt van de leider een passende benadering gevraagd om een team optimaal te doen functioneren.

De natuur is een schatkamer van voorbeelden en lessen, voor degene die ervoor open staat. Alle ingrediënten voor goed leiderschap zijn te vinden in de natuur: vaardigheden, metaforen en voorbeelden.

Elke leider krijgt vroeg of laat te maken met het inzetten van een verandering. Dan is het van belang je bewust te zijn van het doel en de weg ernaar toe. Dit heeft veel overeenkomsten met een wandeling in de natuur. Je moet je ervan bewust zijn of einddoel en route vooraf bekend zijn. Of dat de weg nog moet worden uitgestippeld met kaart en